

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 18. jūnijā
(OR. en)

10799/1/24
REV 1

SOC 433
EMPL 251
ECOFIN 651

PIEZĪME

Sūtītājs:	Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Sociālā konverģence Savienībā: Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas atzinums – <i>Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas priekšsēdētāju sniegta informācija</i>

Pielikumā ir izklāstīts minētais Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas atzinums, lai attiecīgo komiteju priekšsēdētāji varētu ar to iepazīstināt Padomes (EPSCO) 2024. gada 20. jūnija sanāksmē.

**Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas atzinums
par sociālo konvergenci Savienībā**

2024. gada 4. jūnijs

1. **2024. gada Eiropas pusgada ciklā pirmo reizi izmēģinājuma kārtā tika iekļauta jauna konkrētām valstīm adresēta analīze par augšupēju sociālo konvergenci, pamatojoties uz sociālās konverģences sistēmas iezīmēm.** Sistēmu, kas sīki aprakstīta attiecīgajos Nodarbinātības komitejas (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komitejas (*SPC*) svarīgākajos vēstījumos un to darba grupas ziņojumā ¹, veido divu posmu analīze, kuras mērķis ir izvērtēt augšupējas sociālās konverģences riskus un problēmas dalībvalstīs, un konstatējumi tiek izmantoti *EMCO* un *SPC* daudzpusējās uzraudzības darbībās, lai informētu Padomi par pašreizējo stāvokli sociālās konverģences jomā Savienībā.
2. **Sociālās konverģences sistēmas pirmā posma analīze tika iekļauta 2024. gada vienotajā nodarbinātības ziņojumā, ko Komisija kā daļu no rudens paketes pieņēma 2023. gada 21. novembrī, un pēc tam Padome (*EPSCO*) – 2024. gada 11. martā.** Pirmā posma analīzē visas dalībvalstis tika analizētas saskaņā ar sociālo rezultātu pārskata 17 pamatrādītājiem un tiem piemēroto vienotā nodarbinātības ziņojuma (VNZ) “luksofora” metodiku, lai apzinātu iespējamos riskus augšupējai sociālajai konverģencei, kam būtu nepieciešama padziļināta analīze. 2024. gada VNZ šādi riski tika konstatēti septiņām dalībvalstīm ².

¹ Skatīt [Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas svarīgākie vēstījumi par sociālās konverģences sistēmas ieviešanu Eiropas pusgadā](#) un saistīto [EMCO un SPC darba grupas ziņojumu](#). Dokumenti Padomei (*EPSCO*) tika iesniegti 2023. gada 12. jūnijā. Sociālās konverģences sistēmas iezīmes darba grupā tika apspriestas laikposmā no 2022. gada oktobra līdz 2023. gada maijam.

² Otrā posma analīzi uzskata par pamatotu, ja vienotajā nodarbinātības ziņojumā seši vai vairāk sociālo rezultātu pārskata pamatrādītāji ir atzīmēti ar sarkanu (“kritisks stāvoklis”) vai oranžu (“jānovēro”). Papildu iemesls tam rodas tad, ja divas reizes pēc kārtas ir konstatēta rādītāja ar sarkanu vai oranžu atzīmi VNZ kategorijas pasliktināšanās. Tāds gadījums ir tad, ja, piemēram, notiek minēt izmaiņas no “vidējs sniegums” uz “vājš, bet uzlabojas” 2023. gada VNZ, kam seko turpmāka pasliktināšanās līdz “kritiskai situācijai” 2024. gada VNZ. Šāda situācija tiks uzskatīta par papildu riska atzīmi minimālās robežvērtības (kopā sešas riska atzīmes) sasniegšanai. Sīkāku tehnisko informāciju skatīt [2024. gada vienotā nodarbinātības ziņojuma](#) 1. nodaļas 32. lpp. lodziņā un 4. un 9. pielikumā.

3. **Sociālās konverģences sistēmas otrā posma analīzi veica Komisija, un 2024. gada 6. maijā tā tika publicēta īpašā dienestu darba dokumentā** ³. Attiecībā uz katru no septiņām pirmajā posmā apzinātajām dalībvalstīm otrā posma analīze balstījās uz plašāku kvantitatīvu un kvalitatīvu pierādījumu kopumu un uz dalībvalstu veiktās vai plānotās politiskās reakcijas pārbaudi, lai padziļināti izvērtētu, vai pastāv augšupējas sociālās konverģences problēmas un kādi ir to noteicošie faktori. Otrā posma analīzē galvenā uzmanība tika pievērsta tikai tām politikas jomām (starp darba tirgu, prasmēm un sociālo aizsardzību un iekļaušanu), kurās konstatēts, ka tās pirmajā posmā rada potenciālus riskus augšupējai sociālajai konverģencei. Katrā no šīm politikas jomām otrā posma analīzes mērķis bija labāk izprast norises un noteicošos faktorus, piemēram, to, kā dažādas iedzīvotāju grupas un/vai reģioni maksā, tostarp apsverot plašāku pieejamo attiecīgo ES rādītāju kopumu ⁴. Tika ņemts vērā arī progress 2030. gada nacionālo mērķrādītāju sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības mazināšanas jomā.

³ Ar attiecīgajām dalībvalstīm notika apspriešanās par to otrā posma analīzes uzlabotu projektu.

⁴ Lai gan analīze galvenokārt balstās uz saskaņotu ES statistiku, kas nodrošina salīdzināmību, attiecīgā gadījumā tika iekļauti valstu dati par elementiem, par kuriem saskaņota statistika nav pieejama ES līmenī, vai ja tie sniedz papildu svarīgu ieskatu, lai kvalificētu un/vai papildinātu no ES statistikas gūtos pierādījumus.

4. **Pamatojoties uz otrā posma analīzi, *EMCO* un *SPC* 2024. gada 16. maijā veica vairākus “sociālās konverģences pārskatus”.** Pārskati aptvēra augšupējas sociālās konverģences riskus un problēmas, ar kurām saskaras dalībvalstis un kas analizētas Komisijas otrā posma valstu analīzē par sociālo konverģenci, līdz ar, attiecīgā gadījumā, šīm dalībvalstīm adresēto 2023. gada ieteikumu (KVAI) īstenošanu. Sociālās konverģences sistēmas valstu analīzes integrēšana daudzpusējās uzraudzības darbībās deva *EMCO* un *SPC* iespēju aptvert plašāko augšupējas sociālās konverģences otrā posma analīzi kopā ar 2023. gada KVAI īstenošanas uzraudzību, veicinot visaptverošāku kopīgu izpratni par darba tirgu, prasmēm un sociālajām problēmām, kā arī par saistītajām politikas norisēm, pateicoties daudzpusējām diskusijām. Dažas dalībvalstis atzinīgi novērtēja Komisijas veikto pamatīgo analīzi, kā arī iespēju pirms pabeigšanas sniegt par to divpusējas piezīmes. Tomēr, ņemot vērā iespējamās turpmākos uzlabojumus, dažas dalībvalstis arī norādīja uz trūkumiem, kas saistīti ar ļoti ierobežotu skaitu saskaņoto sociālo rezultātu pārskata pamatrādītāju, kurus izmanto pirmā posma analīzē, un uz nepieciešamību otrā posma analīzē ņemt vērā rādītāju savlaicīgumu un valstu īpatnības.
- **Runājot par vispārējiem konstatējumiem, ir konstatētas vairākas problēmas augšupējai sociālajai konverģencei saistībā ar nevinlīdzību darba tirgos, izglītības un apmācības sistēmās, kā arī sociālās aizsardzības un iekļaušanas jomā.** Dzimums, vecums, sociālekonomiskie apstākļi, pilsonība un etniskā izcelsme pārāk bieži joprojām ir spēcīgi izglītības un darba tirgus rezultātu prognozētāji, tostarp padarot salīdzinoši grūtāku piekļuvi prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējām, taisnīgiem darba apstākļiem, kvalitatīviem sociālajiem, aprūpes un veselības aprūpes pakalpojumiem un cenas ziņā pieejamiem mājokļiem. Šo faktoru nozīmīgums rada nevienlīdzību starp iedzīvotāju grupām un reģioniem, un tam kopumā ir tendence kavēt sociālo kohēziju gan valstu, gan Eiropas līmenī. Šajā kontekstā pārskati arī parādīja, cik joprojām ir svarīgi izmantot stabilus uzraudzības instrumentus un veikt ietekmes novērtējumus, kas ļauj novērtēt veikto pasākumu efektivitāti un apzināt visas korekcijas, kas vajadzīgas to īstenošanas laikā.

- **ES sasniedzot visu laiku augstāko nodarbinātības līmeni un visu laiku zemāko bezdarba līmeni, 2023. gads iezīmējās ar ļoti spēcīgiem darba tirgiem ar ievērojamu darbaspēka un prasmju trūkumu.** Konverģences pazīmes starp dalībvalstīm ir redzamas jo īpaši attiecībā uz nodarbinātības rādītājiem un lielāki uzlabojumi ir vērojami tajās dalībvalstīs, kurās sākuma pozīcija bija sliktāka. Tāpat NEET rādītāji turpināja samazināties, jo īpaši tajās dalībvalstīs, kurās tie joprojām pārsniedz ES vidējo rādītāju. Lai gan rādītāji arī liecina par darba tirgus segmentācijas samazināšanos, problēmas joprojām rada lielā nestandarta nodarbinātības veidu izplatība, kā arī nepilnības pagaidu darbinieku un pašnodarbināto personu sociālajā aizsardzībā. Kopumā attiecībā uz nodarbinātības politiku pārskatos tika uzsvērts, ka augšupēju sociālo konverģenci var veicināt tikai tad, ja dalībvalstis efektīvi novērš pašreizējās nodarbinātības līmeņa atšķirības iedzīvotāju vidū un palielina nepietiekami pārstāvēto grupu un neaizsargātu personu, tostarp personu ar invaliditāti, dalību darba tirgū. Lai to panāktu, ir jāuzlabo spēja īstenot labi izstrādātu un mērķtiecīgāku aktīva darba tirgus politiku (ADTP) apvienojumā ar citiem atbalsta pakalpojumiem, kas atbalsta darbaspējas vecuma cilvēkus un nodrošina viņiem prasmes, kas vajadzīgas, lai iekļūtu, paliktu un gūtu panākumus darba tirgū, tostarp zaļās un digitālās prasmes.

- **Norises, kas saistītas ar prasmēm, rada neviendabīgu ainu, dažās dalībvalstīs vērojama pozitīva attīstība, bet citās – stagnācija.** ES joprojām ir tālu no 2030. gada pamatmērķrādītāja sasniegšanas attiecībā uz pieaugušo dalību mācībās, un valstu līmenī joprojām ir nepieciešami ievērojamas centieni. Tiek īstenoti pasākumi, cita starpā ar ES finansējuma atbalstu, jo īpaši izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM) un Eiropas Sociālo fondu+ (ESF+), lai reformētu profesionālās izglītības un apmācības (PIA) un augstākās izglītības sistēmas, uzlabotu un paplašinātu apmācības programmas ADTP ietvaros, paaugstinātu digitālo prasmju līmeni un stiprinātu prasmju **prognozēšanas** sistēmas, tostarp sadarbībā ar sociālajiem partneriem un privāto sektoru. Tomēr problēmas apmērs prasa turpmākus politikas pasākumus, tostarp ņemot vērā zaļo un digitālo pārkārtošanos, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas. Joprojām pastāv problēmas saistībā ar izglītības un apmācības priekšlaicīgu pārtraukšanu, un šajā ziņā ir redzams tikai minimāls progress. Kopumā, kas attiecas uz prasmju politiku, joprojām būtiski ir pievērties sociālekonomiskās vides ietekmei uz piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un apmācībai un ar to saistītajiem rezultātiem, lai veicinātu augšupēju sociālo konvergenci, jo personām ar zemām prasmēm joprojām ir vismazākā iespēja iesaistīties apmācības pasākumos un tādējādi arī gūt labumu no zaļās un digitālās pārkārtošanās.

- **Daudzās dalībvalstīs joprojām par prioritāti būtu jānosaka piekļuves nodrošināšana augstas kvalitātes aktīvas iekļaušanas pasākumiem, kas integrēti ar piekļuvi pamatpakalpojumiem un sociālajiem pakalpojumiem, jo īpaši ģimenēm ar zemiem ienākumiem.** Nabadzības un sociālās atstumtības tendences joprojām ir satraucošas, jo īpaši tāpēc, ka pēdējo divu gadu augstā inflācija – arī Krievijas agresijas kara pret Ukrainu dēļ – neizbēgami vairāk ietekmēja mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem un bezdarbnieku mājsaimniecības. Tas arī izraisīja zemākas reālās algas un augstāku nodarbinātu personu nabadzības līmeni dažās dalībvalstīs. Dalībvalstu centienus palielināt sociālos pabalstus bieži vien kompensēja enerģijas un pamatpreču cenu pieaugums, tāpēc šo pabalstu adekvātums nebija pietiekams, lai cilvēki izkļūtu no nabadzības. Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt gan fiskālo stabilitāti, gan šādu pasākumu piemērotību, joprojām ir iespējams uzlabot publisko izdevumu efektivitāti un sociālo pārvedumu efektivitāti nabadzības mazināšanā. Dažās dalībvalstīs labāka sociālo izdevumu efektivitāte varētu arī palīdzēt risināt problēmas, kas saistītas ar veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmām, jo īpaši gadījumos, kad personīgie izdevumi veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei rada lielu slogu visneaizsargātākajām personām. Arī bērnu nabadzības līmenis kopumā joprojām ir augsts, jo īpaši viena vecāka mājsaimniecībās ar apgādājamiem bērniem, tāpēc ir ļoti svarīgi visās dalībvalstīs pilnībā īstenot Eiropas Garantiju bērniem. Turpretī kopumā ir vērojams zināms progress attiecībā uz centieniem paplašināt formālās bērnu aprūpes pieejamību bērniem, kas jaunāki par trim gadiem.

5. **Komisija plāno izmantot sociālās konverģences sistēmas otrā posma analīzi un Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas sagatavoto daudzpusējās uzraudzības pārskatu rezultātus, lai sniegtu informāciju par Eiropas pusgada pavasara paketi.** Galvenie konstatējumi attiecīgā gadījumā tiks atspoguļoti ziņojumos par valstīm, un attiecīgi, bet ne automātiski, tie kalpos par pamatu Komisijas pārdomām par priekšlikumiem 2024. gada konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem (KVAI) nodarbinātības, prasmju un sociālajā jomā. Pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem, *EMCO* un *SPC* pabeigs KVAI izstrādi 2. un 3. jūlijā pirms to pieņemšanas Padomē.

6. **Gada otrajā pusē *EMCO* un *SPC* novērtēs izmēģinājuma veidā veikto augšupējas sociālās konverģences analīzi, pamatojoties uz šajā 2024. gada Eiropas pusgada ciklā īstenotās sociālās konverģences sistēmas iezīmēm.** Šajā izmēģinājuma veidā veiktās analīzes novērtējumā cita starpā tiks ņemta vērā tās pievienotā vērtība un jebkāda iespējamā ietekme uz administratīvo slogu, un Padome tiks par to informēta saskaņā ar attiecīgo aicinājumu Padomes secinājumos par 2024. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu un vienoto nodarbinātības ziņojumu ⁵. Jaunajā ES regulā, ko likumdevēji pieņēma pēc ekonomikas pārvaldības pārskatīšanas, ir atsauce uz “*sistēmu sociālās konverģences risku apzināšanai*”, kā vienu no pusgada instrumentiem, kura pamatā ir LESD 148. pants. Regulas 8. apsvērumā ir precizēts, ka “*Eiropas pusgada kontekstā veiktās nodarbinātības un sociālo norišu integrētās analīzes ietvaros Komisija novērtē augšupējas sociālās konverģences riskus dalībvalstīs un uzrauga progresu Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošanā, pamatojoties uz sociālo rezultātu pārskatu un sociālās konverģences sistēmas principiem*” ⁶.
-

⁵ Sk. 18. punktu [Padomes secinājumos par 2024. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu un vienoto nodarbinātības ziņojumu](#), kurus Padome (*EPSCO*) apstiprināja 2024. gada 11. martā.

⁶ Sk. 8. apsvērumu un 3. panta b) punktu [Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā \(ES\) 2024/1263 \(2024. gada 29. aprīlis\) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību](#) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97.